

ального моделювання предметних областей в умовах неповної і нечіткої інформації, запропонував і дослідив відповідні моделі даних та алгебри, розробив низку методів узагальнення інформації на базах даних; запропонував методологію створення інформаційно-аналітичних систем для підтримки технологій проведення контент-аналітичних досліджень на повнотекстових базах даних із метою кількісного аналізу, аналітичного оброблення та узагальнення змісту текстів для виявлення тенденцій, закономірностей явищ і подій, відображених у текстах. За його участю створено і запроваджено відповідні програмні засоби (система КОНТЕНТ).

П.І. Андон відомий як фахівець із питань створення великих складних розподілених систем. Під його керівництвом розроблено низку систем загальнодержавного та галузевого рівня (АИС ЮПИТЕР, ГАРТ, АРИ-АДНА). В останні декілька років науково-практичні зусилля вченого сконцентровані на розробленні теорії синтезу прикладних програмних систем у семантичному Інтернет-середовищі та на інформаційних технологіях підтримки наукових досліджень.

Пилип Іларіонович один з ініціаторів створення Національної програми інформатизації України та співпраці України з ЮНЕСКО. Він член Консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України, Міжнародної комп'ютерної асоціації АСМ і комп'ютерного товариства IEEE, входить до складу Програмних комітетів багатьох міжнародних наукових конференцій з програмування. П.І. Андон – член редколегій низки профільних наукових часописів, а також засновник і головний редактор журналу «Проблеми програмування».

За значні заслуги, невтомну працю на ниві науки та підготовку кадрів Пилип Іларіонович відзначений орденом Трудового Червоного Прапора, кількома медалями, Грамотою Верховної Ради України. Він лауреат державних премій УРСР та України, премії Ради Міністрів СРСР у галузі науки і техніки, премії НАН України ім. В.М. Глушкова, удостоєний звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Наукова громадськість, колеги та друзі щиро вітають Пилипа Іларіоновича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, щастя, наснаги та подальших творчих звершень.

90-річчя члена-кореспондента НАН України І.М. МЕЛЬНИКОВОЇ

24 жовтня виповнилося 90 років знаменитому українському історикові члену-кореспонденту НАН України Ірині Миколаївні Мельниковій.

І.М. Мельникова народилася 1918 р. у м. Мені на Чернігівщині. У 1940 р. з відзнакою закінчила історичний факультет Київського державного університету

ім. Т. Шевченка, після чого вступила до аспірантури.

Війна перервала її творчі плани й задуми, змусила виїхати з родиною до Чикмента (Казахстан). Там, у Південно-Казахстанському вчительському інституті, у 1941–1942 рр. Ірина Миколаївна працювала старшим викладачем історії СРСР. У

1942–1944 рр. вона продовжила навчання в аспірантурі об'єднаного Українського державного університету у м. Кзил-Орда, а в 1945 р. – у Київському державному університеті. У 1946 р. І.М. Мельникова успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Політика російського уряду щодо України в 1725–1740 рр.», виявивши при цьому вміння глибоко аналізувати документальний матеріал, надзвичайну працездатність і потяг до знань.

У 1947–1959 рр. Ірина Миколаївна працювала старшим науковим співробітником в Інституті слов'янознавства АН СРСР у Москві, була першим ученим секретарем за всю історію цієї установи. Тоді ж у коло своїх наукових інтересів вона включила Закарпатську Україну, підготувала серію глибоких аналітичних статей з історії останнього періоду революції 1848 року, національно-визвольної боротьби українців цього краю в 1919–1924 рр. тощо.

Від 50-х років талановита вчена поглиблено вивчає історію Чехословаччини 20–30-х рр. минулого століття, зокрема становище і розвиток Закарпатської України в її складі. У результаті копіткої праці І.М. Мельникова підготувала три розділи до фундаментальної «Історії Чехословаччини», де вперше висвітлила історію Закарпаття. Її подальші творчі розвідки з цієї теми опубліковано в «Ученых записках Института славяноведения», історичних журналах, а також у пражському та братиславському наукових часописах.

У 1957 р. І.М. Мельникова перейшла на роботу до Інституту історії АН УРСР, продовжуючи до 1959 р. працювати за сумісництвом в Інституті слов'янознавства АН СРСР. Відтоді й до цього часу творча та громадська діяльність Ірини Миколаївни тісно пов'язані з Інститутом історії АН УРСР, де вона пододала шлях від старшого до головного наукового співробітника.

У 1962 р. І.М. Мельникова захистила докторську дисертацію на тему «Класова боротьба в Чехословаччині в період тимчасової часткової стабілізації капіталізму (1924–1929 рр.)», матеріали якої стали основою фундаментальної монографії «Класова боротьба в Чехословаччині в 1924–1929 рр.». Спираючись на численні архівні джерела, у тому числі й зарубіжні, вона детально дослідила внутрішню та зовнішню політику Чехословаччини, запропонувала розгорнуту характеристику численних політичних партій того часу. Питання, поставлені в монографії, актуальні й нині.

Як принциповий та об'єктивний учений із широким науковим світоглядом, здібний організатор історичної науки, Ірина Миколаївна цілком закономірно впродовж 1965–1988 рр. очолювала відділ історії зарубіжних країн і міжнародних зв'язків УРСР, який і досі після перейменування у відділ всесвітньої історії та міжнародних відносин є одним із провідних в Інституті історії України НАН України, очолює його один із її учнів – доктор історичних наук С.В. Віднянський.

Під керівництвом І.М. Мельникової велося комплексне науково-теоретичне розроблення важливих напрямів вітчизняної та загальної історіографії – історії зарубіжних країн, зв'язків і співробітництва УРСР й країн Центральної та Південно-Східної Європи, зовнішньополітичної діяльності України. Їй вдалося фактично створити в Україні школу фахівців з історії й міжнародних відносин країн Центральної та Південно-Східної Європи. Під керівництвом Ірини Миколаївни підготовано понад 30 кандидатських дисертацій.

У 1973 р. її обрано членом-кореспондентом Академії наук УРСР.

Ірина Миколаївна – авторитетна дослідниця проблем історії зарубіжних країн і міжнародних відносин України. Цій про-

блематиці присвячено близько 200 її наукових праць. Серед них понад 30 монографій і колективних видань, де вона була автором розділів, статей, нарисів, а також головним і відповідальним редактором або членом редколегії. Під її керівництвом у відділі написано колективні та індивідуальні монографії, у тому числі із залученням істориків з вищих навчальних закладів Києва, Ужгорода, Чернігова тощо.

Науково-організаційний талант І.М. Мельникової спрямований на зміцнення позицій учених-істориків України на міжнародній арені. З 70-х та до початку 90-х рр. вона була заступником голови Комісії істориків СРСР і Чехословаччини. Ірина Миколаївна неодноразово представляла істориків України на багатьох наукових форумах, зокрема на VII–X Міжнародних з'їздах славістів.

Багато уваги І. М. Мельникова приділяла розвитку міжнародних наукових зв'язків ще з кінця 40-х рр., коли розпочалася співпраця науковців Інституту історії України та академічних установ Польщі й Чехословаччини. За її ініціативою в 70–80-х рр. на основі двосторонніх договорів, а потім багатостороннього співробітництва між Інститутом історії України та науковими закладами історичного профілю академій наук Болгарії, Польщі, Чехословаччини, інших країн здійснювалися творчі контакти.

З 1967 р. і до кінця 80-х рр. І.М. Мельникова очолювала Наукову координаційну раду АН УРСР з питань історії європейських соціалістичних країн, створену на базі керованого нею відділу, й плідно співпрацювала з істориками академічних наукових установ республіки.

Вона багато років була автором, членом редколегії й відповідальною за випуск щорічного збірника «Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн», а з 1991 р. є членом редколегії збірника наукових праць

«Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки».

Багато енергії та знань Ірина Миколаївна віддавала громадській діяльності, особливо в таких галузях суспільного життя, як міжнаціональні й міжнародні відносини, розвиток дружніх зв'язків і співпраці України та зарубіжних держав. Вона була членом правління товариства «Знання» України, головою Науково-методичної ради з пропаганди історичних знань. За її ініціативою в областях України проведено «Дні науки». Понад двадцять років І.М. Мельникова працювала членом правління і заступником голови правління Українського товариства дружби з Чехословаччиною.

90-і роки — новий творчий етап у житті І.М. Мельникової, коли свій багатий науковий потенціал вона спрямувала на дослідження найактуальніших питань міжнародних зв'язків України, народження й розбудови незалежної Української держави. Зокрема, у 2001 р. до 10-річчя незалежності України під науковим керівництвом Ірини Миколаївни виходить оригінальна праця — анотована історична хроніка «Україна і Європа (1990–2000 рр.)» (у двох частинах). У ній подано системно-інформаційний аналіз процесу становлення і розвитку міжнародних відносин України з країнами Центральної та Південно-Східної Європи й державами-членами Європейського Союзу.

Плідна й багатогранна наукова та громадська діяльність Ірини Миколаївни одержали високу оцінку. Її нагороджено орденами Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, Жовтневої революції, а також Почесною грамотою і Грамотою Президії АН України, почесним знаком Всесоюзного товариства «Знання» «За активну роботу», Знаком Міністерства освіти «Відмінник освіти України», почесним знаком Союзу радянських товариств дружби «За вклад у справу дружби», почесним знаком

І ст. Союзу чехословацько-радянської дружби. За внесок у співробітництво істориків України й Чехословаччини, зміцнення дружби між українським, чеським і словацьким народами дослідницю нагороджено золотою медаллю ім. Я. Пуркіне Брненського університету, медаллю ім. З. Неєдли, медаллю ім. Штура Словацької АН. У 2002 р.

І.М. Мельниковій Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Ірину Миколаївну зі славним ювілеєм, зичать їй міцного здоров'я, активного довголіття, щастя і творчого нахнення.

70-річчя члена-кореспондента НАН України О.В. КУРДЮМОВА

19 жовтня виповнилося 70 років відомому в Україні вченому-матеріалознавцю членові-кореспондентові НАН України Олександрові В'ячеславовичу Курдюмову.

О.В. Курдюмов народився в 1938 р. Вищу освіту здобув у Київському політехнічному інституті за спеціальністю «фізика металів». Після його закінчення в 1961 р. розпочав свою трудову діяльність в Інституті проблем матеріалознавства НАН України. У 1968 р. він захистив кандидатську, а в 1977 р. — докторську дисертацію. Від 1990 року Олександр В'ячеславович завідувач відділу цього інституту. У 2000 р. його обрано членом-кореспондентом Національної академії наук України.

О.В. Курдюмов — видатний учений-кристалограф, фахівець у галузі фізики твердого тіла та матеріалознавства. Його основні наукові дослідження присвячені вивченню фазових і структурних перетворень у вуглеці та нітриді бору. Він відкрив і дослідив мартенситні перетворення шаруватих структур цих речовин у щільні модифікації. На базі проведених експериментальних досліджень було створено послідовну феноменологічну теорію твердотільних перетворень у вуглеці та нітриді бору, яка ста-

ла науковим підґрунтям керованого синтезу нанокристалічних надтвердих фаз.

Значну увагу Олександр В'ячеславович приділяє розробленню та вдосконаленню дифракційних методів аналізу високодефектних нанокристалічних структур і слабопоглинальних об'єктів, якими є всі структурні форми вуглецю й нітриду бору. Використання цих методів допомогло йому вперше виявити такі важливі особливості тонкої структури вюрцитоподібних фаз, як орієнтовані спотворення координаційних тетраєдрів, а також одномірну розупорядкованість структури й показати, що саме ці особливості визначають відносну стабільність щільних гексагональних фаз порівняно з кубічними.

О.В. Курдюмов — один із авторів розроблення відомого надтвердого матеріалу «гексаніт-Р», створеного на основі вюрцитної модифікації нітриду бору. Біля витоків створення цього матеріалу стояв І.М. Францевич. Під керівництвом Олександра В'ячеславовича було створено принципово новий метод ударно-хвильового синтезу фаз високого тиску, який дає можливість реалізувати будь-яку область на фазовій діаграмі речовини, а потім, завдяки різкому охоло-